

Entrevista

Jordi Soler, l'ànima

Polifacètic és un adjectiu devaluat. S'ha usat vanament en tantes ocasions que no es pot emprar quan seria el més precís per definir una personalitat com la de Jordi Soler, a qui no només li escau, sinó que el requereix. Soler és un periodista que ha tocat totes les tecles que ha tingut a l'abast: fotogravador, publicista, fotògraf, informador, il·lustrador i ninotaire, dissenyador gràfic, periodista d'opinió i creador d'entreteniments. En el seu record hi ha la Girona grisa del franquisme, que va conèixer com a jove, com a ciutadà amb interessos culturals i com a periodista; i també el Madrid de la darreria del franquisme i els primers anys de la transició. Avui, exerceix sobre el present la mateixa mirada crítica d'aleshores, però probablement més escèptica, i la seva polivalència li ha atorgat un títol oficiós però indiscutit en la professió: periodista-orquestra.

— No és gironí de naixement i té una relació força apassionada amb la ciutat. Què el va atraure d'aquella Girona més aviat opressiva que vostè va conèixer els anys 50?

— Sempre he sigut molt *urbanita* i em sentia molt a gust a Barcelona, molt lliure. A Girona, però, vaig trobar-hi persones: l'Enric Marquès, en Josep Tarrés, en Carles Vivó... Vaig descobrir-hi el periodisme i vaig formar part de l'equip fundacional de *Presència*. Girona era opressiva, sí, però aquestes persones que teníem un esperit comú el vivíem, encara que fos una mica al marge de la resta de la ciutat.

— Què feia, per trencar aquell tedi, el grup de persones amb qui es relacionava?

— Una de les primeres coses va ser el teatre. Vam entrar primer a Acció Catòlica, fins que ens van dir que allà s'hi anava a resar, i de passada a fer teatre. Aleshores vam anar a un altre centre de Falange que també feia activitats teatrals, però un dia ens van dir: «Hem d'anar a tal poble, però hi hem d'anar amb camisa blava»; aleshores ja es va acabar el teatre. Després, a la sala municipal, es feien exposicions que molestaven determinada gent. Tenia un parent que em preguntava: «En Marquès, ¿per què

Text: LLUÍS FREIXAS MASCORT
Fotos i il·lustracions: JORDI SOLER

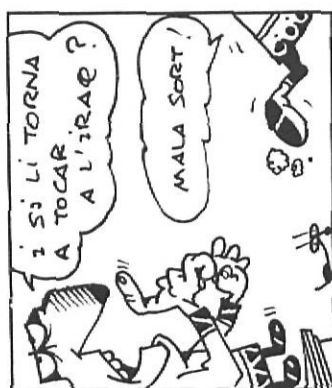
renaixentista del periodisme

pinta les pomes així, si no ho són, així? ». Aquest mateix parent sempre m'advertia: «No facis això, ¿què diran? Per què vas amb en Vivó, que porta barba? Jo el tancaria!». I tu responies: «Mira, tal també en porta». I ell: «Oh, és que aquest és metge! ». Però en aquest ambient tan opressiu es va fundar l'Arc (el bar obert per Lluís Bonaventura al peu de les escales de la catedral i que actualment continua regentant la família). A l'Arc es va viure tota una conspiració intel·lectual. Hi pujava molt sovint la policia perquè se'n parlava molt, i fins i tot corrien històries completament falses sobre reunions clandestines o que asseguraven que una nit havien aparegut sostenidors damunt les taules. Ens vigilaven però no passava res, perquè no fèiem res: només parlàvem de les nostres coses, i ens tenien per bojos, que és una fórmula molt oportuna que recomano quan hi ha problemes. Si et prenen per boig et dispensen moltes coses. «D'aquest grupet no cal fer-ne cas, no aniran mai enlloc, aquests», devien pensar.

— Però va tenir problemes amb la justícia...

— Vaig tenir problemes amb la justícia per una bajanada. S'assajava la Passió i jo vaig començar a fer rodolins en veu alta. En [Joan] Ribas, que hi estava molt ficat, va dir que allò ho havíem d'escriure. En Pius Pujadas també hi va afegir part de la seva creativitat i en va sortir una paròdia mecanografiada per nosaltres mateixos. Precisament, un d'ells ho va ensenyar al responsable del Teatre Municipal, un falangista i exdivisio-

Jordi Soler i Font

va néixer a Terrassa l'any 1938. La seva família hi estava de pas: fugia de les bombes franquistes que queien sobre Barcelona. Va passar la infantesa entre el seu lloc de naixement, Canet de Mar, Badalona, Barcelona i Granollers. Va arribar a Girona, segons diu, amb catorze anys i a contrapèl, però va contactar amb sectors juvenils, culturalment inquiets, incòmodes en la grisor uniforme de l'època. En els últims 50 i els 60, es va introduir en el món de la comunicació, primer a la revista *Usted* i després a *Presència*. Un llarg parèntesi entre 1969 i 1981 el portà a viure la darrera del franquisme i els primers anys de la transició a Madrid, on treballava en el departament de comunicació i publicitat d'una firma d'electrodomèstics. Quan va tornar a Girona, va començar a col·laborar amb el diari *El Punt*, on ha desenvolupat la seva activitat professional els darrers 22 anys. Soler, que és popular especialment com a pare de Sísif, un dels personatges més entranyables i imprevisibles de l'humor gràfic de les darreres dècades, i segurament l'únic en el món que canvia de fesomia i de vestuari a cada vinyeta, està considerat un creador multidisciplinari, amb un concepte multimèdia de la comunicació des de molt anys abans que s'encunyés aquest terme. Va utilitzar el pseudònim Hèlios, fórmula abreujada de l'original: Heliogabalus Imperator. Malgrat el reconeixement que té com a dibuixant, si hagués d'escollir tan sols una de les múltiples activitats que ha exercit o exerceix, assegura que triaria la fotografia.

nari que havia tingut una enganxada amb en Pujadas. En lloc de riure-se'n, va anar a la Policia, que al principi no en feia cas, fins que va dir que els autors d'aquell text eren catalanistes i separatistes. Això, l'any 1958. Estàvem espantats, encara que a la vista era impossible no riure, sobretot amb les traduccions al castellà del text. En el sumari, la Policia, per demostrar la meua personalitat negativa, deia que jo era «extraordinariamente aficionado a la pintura moderna».

— No van haver de complir pena?

— No, vam tenir sort. Ens van condemnar a tres mesos i un dia perquè era un delictes contra la religió catòlica perseguible d'ofici. Com que no teníem antecedents no vam haver de complir la pena, però durant aquells tres mesos vam tenir suspès el dret a vot.

— Del seu inici com a periodista, ¿què en recorda més? Potser les dificultats per treballar?

— No, dificultats no (riu). Nosaltres fèiem la feina, i les dificultats les tenia després l'editor de *Presència*, en [Manuel] Bonmatí, quan ja s'havia publicat la revista. Recordo l'època que vaig descobrir el periodisme. Vaig començar a col·laborar a la revista *Usted*, perquè treballava a l'empresa de fotogravats de l'editor, el periodista Jaume Sureda Prat. Jo no cobrava ni un duro, tot i que aquella revista era un negoci que cada mes incloïa unes quantes pàgines dedicada a un municipi, a una empresa o a un personatge que eren una raspallada i la gent pagava per sortir-hi. Però jo no participava d'això, i feia d'altres coses. Aquelles col·laboracions em van descobrir que m'agradava el periodisme i em van permetre fer molta crítica de teatre que, modestia a part, em penso que em sortia bastant bé.

«Ens vigilaven molt, però no passava res, perquè no feiem res. Ens teniem per bojos, que és una fórmula molt oportuna que recomano quan hi ha problemes»

— No en queda res, d'aquella Girona?

— Jo crec que no, afortunadament no. Això va començar a canviar amb el turisme; llavors es va descobrir que les dones podien portar vestits estampats, perquè fins aleshores, a partir de certa edat, s'havia d'anar de negre i dur mocador, com avui les dones musulmanes. Aquesta Girona, encara amb carros i cavalls pels carrers, està molt ben reflectida en el llibre *Albany Park*, de Patricia Chaplin, però d'allò no en queda res.

— Durant els anys que va residir a Madrid, malgrat que treballava en una revista publicitària, també va tenir una llibertat creativa singular.

— Sí, treballava en el departament de publicitat de l'empresa Cointra, a Alcalá de Henares, i feiem una revista que es deia *Cointra Press*, però perquè no resultés un opuscle de declarament publicitari teníem col·laboracions de catedràtics de la Universitat Complutense, parlàvem del Reino de Castilla... Recordo que ens portava textos un personatge que feia excavacions, un aficionat; el diumenge agafava quatre individus, els pagava un esmorzar, i es carregaven un jaciment. Teníem força llibertat, tot i que era una empresa molt curiosa. Els màxims responsables eren militars retirats —el conseller delegat era un extinent coronel; el director de fàbrica, un excomandant...—, aleshores era més important obeir els caps que fer la feina ben feta.

— Parlant de qualitat, ¿com es fa per dominar tècniques tan diverses com les que vostè treballa: fotografia, text, dibuix...?

— Les treballo, però no sé si les domino. En tot cas, per a mi formen part d'un mateix complex, són tècniques que s'interrelacionen. El periodisme, l'escriptura, el dibuix, la fotografia, ho poso tot en el mateix sac.

Fins i tot una activitat a primera vista diferent com els entreteniments també hi té relació. Són paraules, definicions i, per tant, llenguatge. A mi m'ha agradat molt sempre la cultura humanística, especialment el llenguatge, que m'ha entusiasmat.

— En un hipotètic fons documental Jordi Soler, ¿quins materials hi predominarien?

— Quantitativament, els dibuixos; tot i que també tinc molts negatius, però molt desordenats. Són un pessim arxivador de la meua obra i tinc feina per trobar dibuixos o negatius. He perdut moltes coses, desgraciadament. Els negatius que més lamento haver extraviat, i això va ser en el meu trasllat a Madrid, són els del reportatge de l'enterrament de Víctor Català,

Caterina Albert. És el primer reportatge que vaig fer a la meua vida, en el sentit de tirar un rodet sencer, perquè aleshores no tenia diners per comprar-ne més. Vaig fer 36 fotos que recollien des del moment que el fèretre va sortir de l'església fins que va rebre sepultura al cementiri mariner de l'Escala. En aquella època, el seguici l'obria la Guàrdia Civil i uns escortes amb torxes. D'aquell reportatge en vaig fer còpies que vaig enviar al *Tele-Estel*, que era el suplement dominical del *Tele-Expres*, i em van tornar una carta per donar-me'n les gràcies i notificar-me que no les podien publicar per raons tècniques; que en realitat eren polítiques, perquè les còpies, que mai no em van tornar, eren perfectes, i després vaig extra- viar-ne els negatius.

— És un problema d'espai i de mètode?

— No, és el meu caràcter. No arxi-vo, no deso, els meus calaixos són un desori. I tinc molta obra dispersa. Molts amics tenen dibuixos. He dibuixat molt en papers, com les notes que en Lluís de l'Arc feia als clients o en sobres de cartes que havia enviat des de Madrid, i que van arribar obertes per la Policia, que les havia trobat sospitoses. He fet molts dibuixos que han quedat escampats. D'aquesta obra dispersa se'n va fer una exposició a la Casa de Cultura les Bernardes de Salt el 1996.

— Amb les tecnologies multimèdia, sembla que es tendeix al model de periodista multidisciplinari que vostè representa. Els redactors fan fotos, els locutors s'ocupen del control tècnic dels estudis o els reporters de televisió escriuen com filmen. És un canvi positiu?

— Si no hi ha un criteri sòlid darrere, això pot fer molt de mal, perquè la foto no tindrà interès periodístic, o estarà desenfocada, o no tindrà l'enquadrament precís. No és el mateix explicar una cosa en una imatge que explicar-ho escrivint. I també hi ha el sentit estètic. Hi ha redactors que fan fotografies perquè les han de fer, però no es plantegen l'enquadrament, la profunditat de camp: a ells què els expliqués! Penso que s'ha

de partir d'una base en la qual encara crec: la vocació. Si no hi ha un esperit vocacional per a una feina, difícilment sortirà bé.

— Enyor el romanticisme de les redaccions de fa vint anys o els canvis que s'han produït són un sacrifici indispensable a favor de la professionalitat i de la qualitat del producte?

— Home, també han desaparegut les màquines de tren a vapor, no? Aquelles redaccions requerien un esforç que representava, sobretot, una enorme pèrdua de temps: ara pots fer moltes coses, més ràpid i millor. Ara escrius, i ja veus com quedarà en pàgina. Tocant quatre tecles, resols els problemes que puguin haver-hi. Abans tot era molt més empíric i ara s'ha guanyat molt en temps i en qualitat. Abans s'havia de muntar la pàgina, fer-ne els fotolits, insolaritzar les planxes... Ara pitges un botó i se'n va directament a la rotativa. És clar, et permet fer més feina i millor. Ara bé, en el camp de la fotografia, el que abans es feia al laboratori, que redreçaves un negatiu que t'havia sortit torçat, o feies reserves manuals de llum per aclarir parts fosques d'una imatge, avui això es fa molt més fàcilment amb programes informàtics, però és un tractament que depèn d'altra gent. I a això s'afegeix la qualitat del paper de diari, que no permet que la fotografia es reproduïxi correctament. A vegades

penso que les fotografies haurien d'anar signades conjuntament pels fotògrafs i els escanejadors, que són el terror dels fotògrafs. És clar que abans també passava en el muntatge de les pàgines en els tallers: sempre et tallaven el costat de la foto que no s'havia de tallar.

— Com es combinen un àmbit tècnicament molt estricte com el de la informació i un de tan lliure i creatiu com el dibuix?

— No només es combinen sinó que es complementen. En primer lloc hi ha responsabilitat d'una feina que has de fer seguint unes pautes i unes normes establertes del que ha de ser un article, una fotografia, etc. On m'esplaia? En el dibuix, en les columnes d'opinió, però sobretot amb el Sísif. Fins i tot a vegades admeto que una tira és una absoluta estupidesa i ho indico sota les vinyetes: «Sèrie incomprensible», per exemple. Tot plegat són diferències tècniques, però en el cas del dibuix, tinc una capacitat d'immediatesa que em resol molts problemes. Puc haver-me oblidat d'un dibuix, i resoldre-ho en cinc minuts. Hi ha gent que necessita fer un esbós, muntar-lo, després fer-lo a llapis. Jo difícilment faig servir el llapis, si no es tracta d'una qüestió complexa que necessiti un esbós previ o que requereixi crear una certa escenografia per col·locar-hi els personatges.

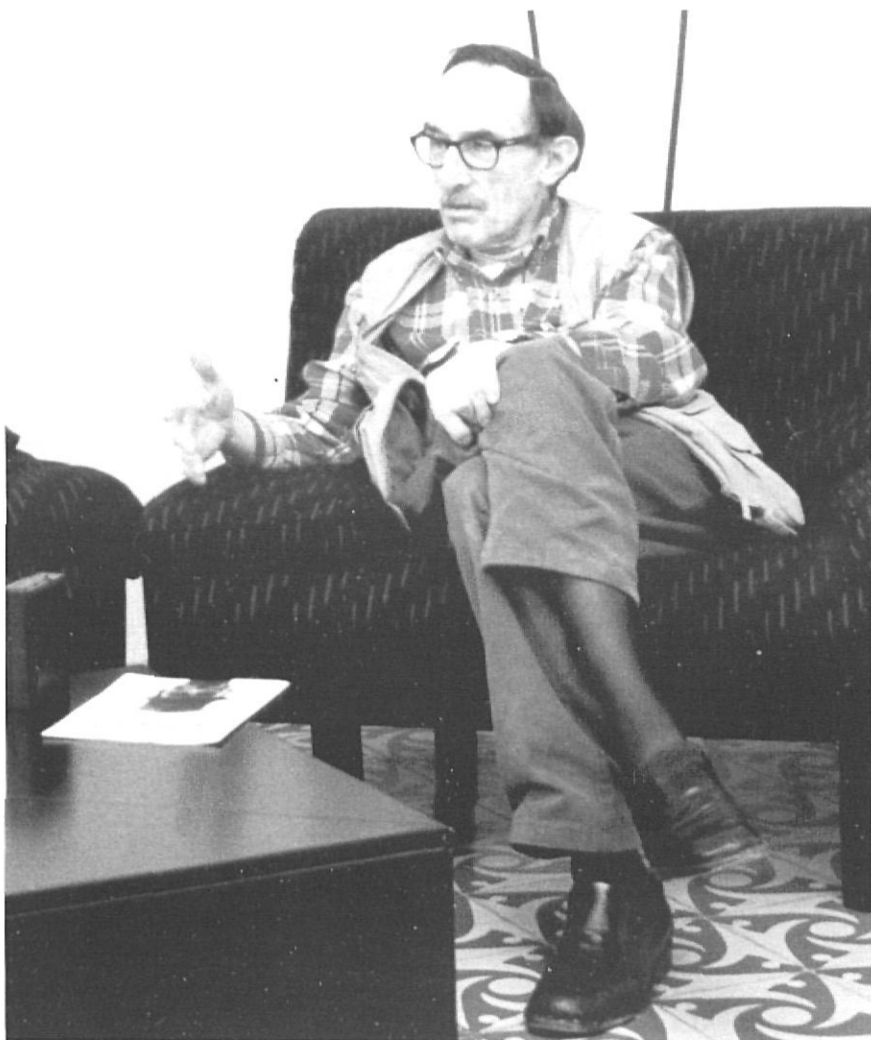
«En el dibuix, tinc una capacitat d'immediatesa que em resol molts problemes. Hi ha gent que necessita fer esbossos; jo difícilment faig servir el llapis»

— Ha parlat del sentit de la tira diària que dibuixa. Molts lectors es trenquen el cap buscant-hi la clau de volta i d'altres pensen que és un tipus d'humor surrealista. Si un hipotètic lector li comentés que el Sísif li resulta incomprensible, ¿què li diria?

— Doncs, que té raó. Però sí que és cert —i em fa molta gràcia— que hi ha gent que hi veu lectures que no hi són o que jo no m'he plantejat. Et diuen: «Avui es veu ben bé a qui el dediques, es veu ben clar que és fulano de tal», i jo em quedo astoradíssim pensant què deu haver-hi vist aquella persona per relacionar-ho amb alguna cosa que ni se m'havia passat pel cap. Fins i tot ofens gent involuntàriament, perquè hi veuen allò que no has volgut dir. Hi ha gent que hi busca sentit, encara que no el tingui, ni l'hagi de tenir.

— És cert que l'origen del Sísif és una revenja de la seva etapa madrilenya?

— No exactament una revenja, sinó la caricatura d'un cap que tenia a Madrid, el *jefe* de Publicidad y Relaciones Públicas. Era un tipus absolutament impossible perquè havia arribat a aquell càrrec de rebot, i jo li feia caricatures on el posava en situacions grotesques. Per a mi era com això que fan al Japó, que tenen habitacions on hi ha ninots de goma amb les efígies dels caps per clavar-hi cops de puny. Una vegada me'n va trobar una caixa. Se la va guardar i em va cridar. «Cuando quiera hacerte daño iré con todo esto a Personal», em va dir. Aquell home es va identificar amb la caricatura i a partir d'allà me la vaig agafar com una cosa emblemàtica, tot i que les situacions que ara succeeixen en el diari no tenen ja res a veure amb l'origen.

— El nom tampoc no té a veure amb el mite clàssic, condemnat a pujar la pedra a dalt del cim perquè rodoli i l'hagi de tornar a pujar eternament?

— No, tot i que el vaig treure d'un diccionari de llatí molt bonic que vaig tenir quan estudiava, el diccionari *Spes*, que incloïa una sèrie d'il·lustracions sobre la vida domèstica a Roma i també dels mites d'aquests personatges condemnats, com Sísif o les Dànades, que havien d'omplir aquelles gerres sense fons. Simplement em va fer gràcia el dibuix, que de fet tenia un aspecte més grec que romà.

— En els seus articles hi ha algunes qüestions permanents. Una és la visió que es té de Catalunya al conjunt d'Espanya. Com creu que ha canviat des que vivia a Madrid, fa 22 anys, fins a avui?

— A mi em sembla que segueix igual. És una qüestió de mentalitat i una forma de desconexió. Quan vivia a Madrid, hi havia un noi que coincidía amb mi en un bar i em deia sempre «catalino» i em prenia el pèl. Després va fer el servei militar a Sant Climent Sescebes el mateix any que s'aprovava l'Estatut. Quan va tornar em va demanar perdó pels seus

comentaris despectius i va admetre que havia estat enganyat, que tenia una idea incorrecta de Catalunya i dels catalans, i que haver-nos conegut l'hi havia canviat. Aquest mateix any de la celebració del referèndum sobre l'Estatut, a Madrid, semblava que s'havien d'apostar dalt dels merlets esperant que hi anessin els catalans a atacar-los. Penso que això és irresoluble. Si s'agafen els diaris, els ABC dels anys 20 i 30, es constata que també veien venir tots els mals de Catalunya, i sempre estan igual.

— La transició no ha resolt res?

— La transició va resoldre coses i a molta gent li anava bé, però també hi havia molta gent que s'hi oposa-

va. Jo, que vaig viure el cop d'estat de 1981 a Madrid, recordo manifestacions demanant la llibertat de Tejero cada vegada que hi havia un atemptat. Home, s'ha avançat, ara saps que la policia no podrà entrar a casa teva sense una ordre judicial, que abans podia fer-ho perquè fins i tot podia tirar-te per un balcó sense que els passés res, però aquesta gent va continuar exercint. A Madrid vaig fer amistat amb el filòsof Fernando Savater, l'impulsor de la plataforma Basta Ya, que vivia sobre el bar que jo freqüentava, i m'ho deia: «Si tot anés com hauria d'anar, la gent que ha estat fidel al franquisme hauria de tenir problemes de jutjat de guàrdia».

— Una altra qüestió recurrent dels seus articles és el civisme, o més aviat l'incivisme. Creu que en els darrers anys ha augmentat la inseguretat tal com creuen molts sectors ciutadans que apunten propostes governamentals com la reforma del codi penal?

— Potser sí que hi ha un cert augment de les actituds incíviques, perquè en una dictadura la por impedeix fer moltes coses. Ara bé, la gent no té dret a la disbauxa, ni a trencar-ho tot. La democràcia i la llibertat consisteixen en el respecte, i s'ha de conviure, i determinades actituds em molesten molt, sobretot entre els conductors, perquè hi ha molts accidents mortals que són culpa seva. Ara bé, propostes com aquesta de l'enduriment del codi penal té aspectes que estan bé, com afrontar problemes nous com poden ser la pirateria informàtica o coses així, que són delictes que suposen una novetat, però en altres coses no resol aquest problema, perquè també hi ha la lentitud de la justícia o altres factors. És un problema tan complex que no hi entro.

— Què li preocupa del periodisme d'avui?

— Em preocupa el sensacionalisme quan comença a agafar carta de naturalesa en un àmbit on no n'hauria de tenir. A mi em sembla molt bé que hi hagi diaris sensacionalistes, però que es tracti d'aquells diaris concrets i no pas de tota la premsa. A vegades, quan no se sap què dir, hi ha tendència a inflar una informació i donar-li grans titulars i més èmfasi del que necessita, quan podria anar molt més petita. En canvi et trobes amb informacions molt més interessants que s'han posat en un breu i que, amb una mica de voluntat, es podrien haver desenvolupat més. Això, és clar, depèn de criteris i ho tracten els consells de redacció. Jo, com que no

«Els periodistes, com si fóssim portats per la vanitat, fem servir paraules inadequades i inusuals que al final es tornen usuals sense ser adequades»

tinc dots de comandament, no he tingut mai responsabilitats ni he pujat de categoria, jo només sé fer coses.

— **Li sembla que hi ha un retrocés en la llengua del periodisme?**

— Aquí necessitaríem una personalitat com Lázaro Carreter en la llengua castellana, que adverteix d'errades com que les coses que fins ara acabaven avui finiquiten. És com si els periodistes es deixessin portar per la vanitat, i es fan servir paraules inadequades i inusuals que al final es tornen usuals sense ser adequades.

— **Però si algú critica el nivell lingüístic d'un diari o d'una sèrie de televisió, no és força probable que li responguin que utilitzen el català del carrer?**

— Sí, però aquest argument és molt relatiu. S'ha de fer servir un català que sigui entenedor i al mateix temps correcte. Si no hi hagués aquesta persecució conceptual, i a vegades no conceptual, sinó de fet, si el català no tingués problemes, no em faria res que hi hagués un mestissatge lingüístic com el dels programes de l'Andreu Buenafuente, però com que encara hem d'estar a la defensiva hauríem de procurar que els trets no anessin per aquí. A vegades s'utilitza el castellà sense necessitat i es converteix un programa en català en un programa en castellà, quan fer servir el català a Televisió de Catalunya no ha de vulnerar cap principi de res ni ha d'ofendre cap altra llengua.

— **Ha pensat mai en la literatura?**

— Fa anys havia d'escriure una novel·la de l'oest que formava part d'una sèrie de novel·les de gènere que el diari projectava publicar. En Jordi Arbonés, Nif, va ser l'autor de la primera de la sèrie, que era de misteri, i l'Assumpció Cantalozella, d'una novel·la romàntica, però jo no

vaig arribar a escriure-la. Per a mi és una qüestió de temps, perquè no m'imagino fent una cosa sense tenir consciència que estigui bé. No em veig amb cor de posar-m'hi i fer-ho de qualsevol manera. Quan no hi ha prou temps, es nota que s'ha enllestit amb pressa i que et fa falta concentració: t'adones que et perds en la trama i que el text no suporta una

exigència de qualitat literària. D'aquest problema, en parlava una vegada amb l'escriptor Miquel Fañanás, que em recomanava el seu mètode: escriure una pàgina cada dia, però no m'hi he posat mai perquè no vull fer res de qualsevol manera pel respecte que em mereix la literatura.

Lluís Freixas Mascort

